

Imants Ziedonis

Dzimis 1933. g. 3. maijā Rīgas apriņķa Slokas pagasta Ragaciemā zvejnieku ģimenē. Beidzis Tukuma 1. vidusskolu (1952. g.), LVU Vēstures un filozofijas fakultātes Latviešu valodas un literatūras nodaļu neklātienē (1959. g.) un Augstākos literatūras kursus M. Gorkija Pasaules literatūras institūtā Maskavā (1964. g.). Studiju gados strādājis gadījuma darbus - bijis bibliotekārs, ceļu remontstrādnieks, skolotājs. Savu pirmo dzejoļu krājumu izdevis 1961. gadā. Uzņemts par Rakstnieku savienības biedru. Strādājis izdevniecībā "Liesma" par dzejas redaktoru (1964-1965). Ievēlēts par Rakstnieku savienības valdes priekšsēdētāja vietnieku (1965-1968), bijis PSKP biedrs.

Būdams Latvijas Kultūras fonda priekšsēdētāja amatā (1987-1992), iedibinājis Spīdolas dienas, Spīdolas stipendijas, Daugavas krastu sakopšanas programmu, konkursu par sakārtotības spējām Latvijas lauku sētās. Ievēlēts un darbojies LPSR AP, pēc tam LR AP (1990-1991), bijis AP Tautas izglītības, zinātnes un kultūras komisijā kā neatkarīgais deputāts. Pašlaik strādā Latvijas institūtā par direktora vietnieku.

Kopš 1968. gada - profesionāls rakstnieks. Strādā daudzos žanros: ceļojumu apraksti ("Kalnu Altajs", "Karēlijas upes", "Kurzemīte"), dzeja, dramaturģiski skatuve (A. Čaka "Spēlē, spēlmani", "Motocikls"), pasakas, kinoscenāriji (G. Pieša filmai "Pūt, vējiņi", A. Freimaņa filmai "Puika", kopā ar H. Franku A. Freimaņa dokumentālajai filmai "Gada reportāža", I. Selecka dokumentālajai filmai "Gājiens ar krokodilu"), librets I. Kalniņa operai pēc Raiņa lugas "Spēlēju, dancoju", teksts I. Kalniņa oratorijai "Dzejnieks un nāra". Kopš 1995. gada kopo materiālus saviem "Rakstiem" 12. sējumos.

Piešķirts Nopelniem bagātā kultūras darbinieka nosaukums (1972. g.) un Tautas dzejnieka goda nosaukums (1977. g.); apbalvots ar "Tautu draudzības" ordeni (1983. g.) un II šķiras Triju Zvaigžņu ordeni (1995. g.) un 1991. gada barikāžu dalībnieka piemiņas zīmi. Saņēmis starptautiskas atzinības: H. K. Andersena vārdā nosaukto pasaku meistara diplomu, internacionālo Januša Korčaka medaļu un Goda diplomu par aktīvu darbību bērnu kultūras attīstībā. Precējies. Sieva Ausma Kantāne-Ziedone - aktrise Dailes teātrī; ir dēls Rimants un meita Baiba.

Neizsakāmi skumja ziņa saņemta trešdien vēlu vakarā – mūža miegā aizmidzis latviešu dzejnieks un rakstnieks Imants Ziedonis. Sociālajos tīklos cilvēki tiek aicināti aiziet uz Zaļās un Dzirnau ielas stūri Rīgā un nolikt tur kādu svecīti. Atvadīšanās no dzejnieka notiks 6. martā no pl. 10 līdz 13 Rīgas Domā.

Imants Ziedonis bija viens no izcilākajiem mūsdienu cilvēkiem. Personība, tautas sirdsapziņa, inteliģences simbols.

Mūža laikā viņš bija publicists, epifāniju autors, politiskais darbinieks, tulkotājs un scenārists. Viņš apbalvots arī ar Triju zvaigžņu ordeni.

Ziedonis dzimis 1933.gada 3.maijā Rīgas apriņķa Slokas pagasta Ragaciemā zvejnieku ģimenē.

Dzejnieks 1952.gadā absolvējis Tukuma 1.vidusskolu, 1959.gadā beidzis Latvijas Vēstures un filoloģijas fakultāti, 1964.gadā beidzis Augstākos literāros kursus Maskavā.

Ziedonis darba gaitas sācis ceļa strādnieks, skolotājs Olainē un Ķemerros, bijis skolotājs Jūrmalas 1.vidusskolā.

Savu pirmo dzejoļu krājumu Ziedonis izdevis 1961.gadā, kļuvis par Latvijas Rakstnieku savienības biedru.

No 1964.gada līdz 1965.gadam viņš bija bibliotekārs Ķemerros, dzejas redaktors izdevniecībā "Liesma", vēlāk valdes sekretārs Latvijas Rakstnieku savienībā.

1972.gadā Ziedonim piešķirts nopelniem bagātā kultūras darbinieka nosaukums, 1977.gadā piešķirts Tautas dzejnieka goda nosaukums, 1983.gadā viņš apbalvots ar "Tautu draudzības" ordeni.

1987.gadā Ziedonis kļuvis par priekšsēdētāju Latvijas Kultūras fondā, bet 1990.gadā ievēlēts par Latvijas Republikas Augstākās Padomes (AP) deputātu kā neatkarīgais kandidāts 180.Stučkas vēlēšanu apgabalā. Bijis AP Tautas izglītības, zinātnes un kultūras komisijas loceklis, balsojis par Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās padomes Deklarāciju par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu.

1995.gadā Ziedonis saņēmis 2.šķiras Triju Zvaigžņu ordeni, saņēmis arī 1991.gada barikāžu dalībnieka piemiņas zīmi.

1997.gadā Ziedonis bija Ministru prezidenta Guntara Krasta padomnieks kultūras, Latvijas tēla, nacionālās identitātes un citos jautājumos, bet 1998.gadā Latvijas tēla veidošanas institūta darba grupas loceklis.

1998.gadā dzejnieks ievēlēts Latvijas Nacionālās bibliotēkas atbalsta fonda uzticības padomē.

2002.gadā Ziedonim piešķirta Ministru kabineta balva par mūža ieguldījumu latviešu kultūrā un izcilu veikumu latviešu literatūrā.

Ziedonis saņēmis starptautiskas atzinības Hansa Kristiana Andresena vārdā nosaukto pasaku meistara diplomu, internacionālo Januša Korčaka medaļu un Goda diplomu par aktīvu darbību bērnu kultūras attīstībā.

Vārda meistars precējies ar Dailes teātra aktrisi un politiķi Ausmu Kantāni. Imantam Ziedonim ir divi bērni – Rimants un Baiba. Par Ziedoni JRT uzveda spilgu izrādi “Ziedonis un Visums” ar Kasparu Znotiņu galvenajā lomā.

Dzejnieks mira 27.februāra vakarā 79 gadu vecumā.

Kasjauns.lv izsaka ļoti dziļu līdzjūtību visiem, visiem viņa ārkārtīgā, sevišķā talanta cienītājiem, draugiem un radiem.

Es esmu dārzus tīrījis -

Tie aizaug ciet.

Ja kaut kur neaizaug,

tad nāciet un man pasakiet!

Tad atnāciet un mani kārdiniet,

lai eju tur, kur zeme neaug ciet

ar nezālēm (kam tiesības tāpat

šai zemē savu sēklu birdināt.)

Bet es tur neiešu.

Es stāvu nezālēs.

Kad jums uz plikā galvasvidus matus sēs

un pirmās sāks dzīt asnus nezāles,

jūs sāksit saprast to tāpat kā es.

Būt nezālēs - ir aicinājums tavš.

Re, mats uz galvas - aug tik mazs un gauss

Bet usnes, re, uz tava paura zied!

Mans darbs ir dārzos, kuri aizaug ciet.

/Imants Ziedonis, 1979/

Imants Ziedonis & Vestards Šimkus "Es tevi pamīlētu tā..."

Latviešu tautai ir daudz izcilu dzejnieku, prozaiķu, dramaturgu. Katrs no viņiem ir atstājis savai tautai kaut ko sevišķu, neaizmirstamu. Man patīk Rainis, manu sirdi sasilda F. Bārdas dzeja, man nav vienaldzīgs Plūdonis un Blaumanis. Taču tajā pašā laikā man vistuvākais, visvairāk saistošākais ar mani, ar manu iekšējo “ES”, man šķiet Imants Ziedonis. Es labprāt teiktu: “Imants Ziedonis ir mans.” Bet vai tā var teikt? Nē. Imants Ziedonis pieder mums visiem, visai mūsu tautai. Ar saviem darbiem viņš ienāk katra sirdī un dvēselē. Bet kāpēc Imants Ziedonis ir tuvs un saprotams man? Kas man viņa darbos liek justies savādāk, brīvāk?

“Man ļoti tiktos dzīvot tā,
ka neesmu nevienam parādā...”

Tā sākas dzejnieces Māras Zālītes pirmais dzejolis viņas pirmajā dzejoļu krājumā. Man šīs rindas liek vienlaicīgi domāt gan par dzejnieka dzīves uzdevumu un vērtību, gan par to darbu, kāds dzejniekam jāiegulda. Man liekas, ka arī Imants Ziedonis savu dzīvi ir veidojis tā, ka tā no viņa nekā vairs neprasa. Viņš prot no dzīves ņemt, ņemot gūt sev, spēt atdot. Tā ir liela māksla. Savos darbos viņš ieliek visu savu sirdi, savu spēku, sevi nemaz nesaudzēdams.

Man Imants Ziedonis pienāk vistuvāk ar savām “krāsainajām pasakām”. Man liekas, ka šīs pasakas ir jāizlasa visiem, jo tās palīdz atklāt cilvēkam pašam sevi, nojaust savu vietu pasaulē. Krāsainās pasakas man nemaz neliekas kā pasakas, bet vairāk atgādina dzīvi, realitāti. Pirmoreiz es viņas izlasīju, kad gāju kādā piektajā klasē. Tad man likās, ka viss pasaulē ir krāsās tērpts - zaļš, zils, sarkans, dzeltens, lillā. Man šķita, ka nav nekā melna. Tikai vēlāk es sapratu, ka ir arī melnais pasaulē, un no tā nevar neviens izbēgt. Vai mēs paši neesam mazi un melni šinī lielajā pasaulē? Es uzdevu sev šo jautājumu un nepratu uz to atbildēt. Katrai krāsai ir sava nozīme cilvēka dzīvē, un man šķiet, ka vislabāk krāsas mums atklāj tieši Imants Ziedonis. Man viņš lika saprast, ka, lai sasniegtu balto, ir jāiziet cauri melnajam. Bet vai pa vidu nav pelēkais? Imants Ziedonis ir pratis nokrāsot dzīvi atsevišķās krāsās, un mēs to nemaz nepamanam, ka kādas krāsas trūkst. Viss šķiet tik dabiski.

Bet Imantu Ziedoni nevar pieņemt tikai ar pasakām. Viņš arī ir dzejnieks, mūsu tautas dzejnieks. Visa viņa dzeja ir apvīta baltas gaismas aurā, kas it kā tur un nelaiž vaļā, lasot viņa dzeju. Caur Imanta Ziedoņa dzeju mēs varam vairāk ieiet sevī, izprast sevi, savas jūtas un ilgas. Mēs taču ilgojamies pēc kaut kā cēla, skaista, lasot dzeju? Rumāņu dzejnieks D.Grigoresku ir teicis: “Būtiski nozīmīgu - te inteligentā paradoksu spēlē aplēptu, te smalkā lirismā ar graciozu eleganci izteiktu - nemiera stāvokļu dzejnieks ir latvietis Imants Ziedonis.”

Man vistuvākā ir Imanta Ziedoņa liriskā dzeja. Viņš raksta saprotami vieglā valodā, skaistiem vārdiem. Viņa mīlas lirika liek man vairāk saprast, kas ir mīlestība. Vai tas nav brīnišķīgi, ka uz brīdi tu vari sajūst sevi vienlīdz vienādu ar visu sev apkārt? Tas liek straujāk ritēt asinīm, straujāk pukstēt sirdij:

“Bez mīlestības nedzīvojiet,
Bez mīlestības viss ir mazs!
Bez mīlestības dūmo krāsnis,
Un maizi negriež nazis ass.”

Manā dzīvē bieži ir tādi brīži, kad man ļoti gribas aiziet no šīs pelēkās pasaules, nedaudz noslēgties sevī. Imants Ziedonis raksta:

“Katram ir tādi brīži,
kad liekas, viņš sabirs un putekļos putēs,
Bet nav cilvēka, kam nav bijis brīžu,
Kad viņš viens vesels nebūtu sevī juties.”

Šīs rindas man liek saprast, ka tādi brīži ir katram. Arī Imants Ziedonis par to daudz domā savā krājumā “Es ieeju sevī”. Man patīk šis Imanta Ziedoņa attieksme pret dzīvi.

Savā dzejā viņš daudz ko paskaidro un liek saprast, ka mēs esam atbildīgi savu līdzcilvēku priekšā par savu dzīvi, par saviem darbiem.

Kas mums dzīvē ir visdārgākais? Citam varbūt laime, citam nauda, citam labs darbs. Man visdārgākais dzīvē ir mana māte un tēvs. Arī Imants Ziedonis apstiprina šo manu domu, sacīdams, ka māte ir svēta. Kas mēs būtu bez saviem vecākiem? I. Ziedonis liek apjaust mātes vērtību, jo kas gan mūs visvairāk mīl par māti, kas mums vienmēr visu pirmā piedod. Es sapratu, ka dažkārt mēs darām pāri vecākiem, darām viņiem sāpīgi. I. Ziedonis daudzus dzejoļus ir veltījis mātei:

“Tā māte, kas man vizbulītes dāvāja,
Tā latvju māte - tā ir mana māte...
Kāds grumbains vaigs, kāds acīs siltums maigs...”

Vēl Imants Ziedonis ir mans, jo man sevišķi tuva viņa “nakts dzeja”. Viņš daudz savā dzejā raksta par nakti, par tumsu, par visu to, kas notiek nakts valstībā. Izlasot viņa dzeju, es sapratu, ka arī naktī notiek dzīve, ka no nakts nav jābaidās. Atceros kādu citātu, kas izsaka domu, ka naktī var visu pazaudēt, bet var atrast sevi. Man patīk nakts, tās zvaigžņotā burvība. Imants Ziedonis dzejas krājumā “Motocikls” kādā dzejolī raksta:

“Es mīlu braukt naktī,
Pasaule dienā ir maza -
Tikai līdz horizontam,
Bet naktī kļūst milzīgi liela,
Un pusnaktī krustceļos iznāk
Sapņi kā dzimstošas zvaigznes.”

Bet lai nu paliek dzeja, vēl ir arī epifānijas, kas man ir tik pat tuvas un mīļas kā dzeja. Kāds rumāņu kritiķis par Imanta Ziedoņa epifānijām ir teicis: “Šobrīd mūsu priekšā ir šīs ziedoniskās gara neparastības... Epifānijas ir kā spoguļi, kuri atkal nolikti kā mūsu tagadnes, tā arī visu laiku ļaužu priekšā, kuriem tad arī Ziedonis meklē pasaulē vietu, pakļaujot tos nežēlīga morāles principa varai.”

Es uzskatu, ka epifānijas ir tādas kā domu dzirkstis, kā dvēseles atklājējas. Imants Ziedonis epifānijās ir aprakstījis sevi, visus cilvēkus un visu pasauli. Epifānija par vārdem mani uzjautrina, bet citas liek dziļāk tajās ieskatīties un izprast to lielo domu, kas tur ir ietverta. Tāda ir arī šī epifānija:

“Uzvelciet baltu kreklu un rakstiet no rītiem.

Rakstiet jaunībā... Uzvelciet baltu kreklu un rociņus

zemi. Uzvelciet baltu kreklu un nofīriet kurpes savai mātei.”

Šī epifānija liek saprast, ka viss ir svētki. Ka pat zemes rakšanu var pārvērst par svētkiem. Mēs dzīvojam, un tie paši par sevi jau ir svētki! Tad sarežģīta ir arī šī epifānija:

“Bērniņ, neēd, kad dziesmu dzied! Bērniņ, nekad neēd, kad dziesmu dzied, bērniņ mans! Tur dziesmā maza dvēselīte lūdzas. Bērniņ, neēd, kad dziesmu dzied!”

Epifānijas ir sarežģītas, bet tai pašā laikā tās daudz ko liek saprast un mācīties. Imants Ziedonis ir jāizprot, jāmīl, jo savādāk viņa domas aptvert ir grūti. Tad ir grūti saņemt vērtības, ko sniedz epifānijas.

Imants Ziedonis ir cilvēks ar plašām darba spējām un lielu garīgo pašatdevi. Viņš aktīvi darbojas vairākās literatūras nozarēs. Man patīk arī viņa radošais darbs publicistikā. Viņam ir tādi darbi kā “Perpendikulārā karote”, “Dzejnieka dienasgrāmata”, “Tutepatās” un citi. Man vismīļākais šķiet darbs “Kurzemīte”, kur Imants Ziedonis ataino Kurzemes dabu, cilvēkus, to īpatnības. Daudz viņš apraksta vietas, kur cilvēka “tehniskā roka” ir mazāk gājusi pāri, piemēram:

“Dundaga vēl saglabājusi savu īpatnību. Te valda akmens. Vecā Dundagas pils - smagā akmenī, un īpatnējie akmens mūrētie žogi. Pašlaik pils apkārtnē nojauktas sīkās saimniecības ēkas, un skolēni starp zaļo baznīcas koku puduri un pili veido skvēru. Otrpus ceļa jauks nost noliktavas - vecas koku būdas”.

“Kurzemīte” Imants Ziedonis daudz apraksta dabu, kokus, cilvēka neskartas vietas. Viņš nosoda visa jaukā pārveidošanu un nojaukšanu. Latvijā ir skaista daba, taču mums tā ir jābūt saglabāt, aizsargāt ozolus, bērzus, ezerus, pļavas. Šis darbs man liek padomāt par to, kas notiks ar mūsu dzimto pusi, novadu. Man liekas, ka šis darbs ir neatsverams devums latviešu literatūrā. Tā domā arī daudzi literatūras kritiķi. Tā krievu kritiķis S. Baruzdiks ir teicis:

“Mūsu zemē un aiz tās robežām “Kurzemīte” tika uzņemta kā jauns vārds rakstnieku publicistikā. Par to jau daudz uzrakstīts un pateikts. Varu tikai piebilst, ka “Kurzemītei” līdzīgas grāmatas literatūrā nav bieži sastopamas.”

Nobeigumā es gribētu uzsvērt to, ka Imants Ziedonis darbojas arī sabiedriskajā sfērā, bija pat AP deputāts, taču viņš nekad neaizmirst savu galveno uzdevumu - rakstīt. Es nācu pie slēdziena, ka Imants Ziedonis tomēr ir mans. Viņš pieder arī visiem citiem, kas to vēlas un var pieņemt. Imants Ziedonis man šķiet spilgta personība latviešu literatūrā. Es ceru, ka viņa roka tik drīz nepagurs, ka tā vēl ilgi rakstīs un priecēs mūs. Šo domrakstu es gribētu beigt ar skaistiem literatūras kritiķa V.Lazareva vārdiem par Imantu Ziedoni:

“Ziedonis izjūt ciešas saites ar visu, kas notiek viņa zemē. Un ne vien ar cilvēku, bet arī ar kokiem, ar jūru, ar piekrastes smiltīm, ar mašīnām, kas strādā šajā piekrastē, un pat ar laivu, kura viņam šķiet aukle... Nav lieku priekšmetu dzejnieka pasaulē.”

Vai	tu	zini,	eglīte,
Cik	tu	tagad	skaista?
Spožas,	spožas		liesmiņas
Tavos zaros laistās.			

Vai	tu	zini,	eglīte,
Cik	mums	līksmas	sirdis?
Tev	mēs	dziedam	dziesmiņas,
Tu jau viņas dzirdi.			

Vai	tu	zini,	eglīte,
Kāpēc	mēs	tā	smaidām?
Pašu	Sala		tētiņu
Šodien ciemos gaidām.			

